

บทละครโทรทัศน์

เรื่อง " พระนางสามาวดี "

ชม ชาติศรี สร้างบทจาก พระธรรมปัทมธรรมา

ฉบับแปลของพระมหาเพียร เปริชญ ๕ ประโยค วัดกันมาตุยาราม

คณะ "ผกาฉล" เสนอทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบก วันพุธ ที่ ๓๒ กันยายน ๒๕๐๗

บุคคลิกตัวละครสำคัญและผู้แสดง

๑. สามาวดี

ด.ม. อ. ตรีโกษ

เป็นสาววัยรุ่น สวยอย่างนางในวรรณคดี เริ่มชีวิตเบื้องต้นอย่างรื่นเริง - ไร้เดียงสา เป็นผู้ยึดมั่นในความดี เป็นกุลสตรีโดยแท้ มีอารมณ์แปรไปต่าง ๆ นานา ตามภาวะแห่งชาตากรรม ผู้แสดงนอกจากจะสวยด้วยคุณลักษณะดังกล่าวแล้ว จะต้องแสดงได้หลายอารมณ์ และประการสุดท้าย - ร้องไห้ได้..... แสดง

๒. มาคันทิยา

ด.ม. อ. ตรีโกษ

เป็นอัศวมเหสีองค์หนึ่งของพระเจ้าอุเทน สาว และสวย อุดมคติ อารมณ์แรง เกล็ดและพยายาม พระพุทธเจ้า อัจฉาริยาด้วยเหลี่ยมเล่ห์อันสูง ผู้แสดงบทนี้ ต้องพูดจาไฉนดก ๆ ออเขาอย่างหน้าหมั่นไส้ เรียกว่าเป็นนางผู้ร้ายเต็มที แสดง

๓. พระเจ้าอุเทน

ด.ม. อ. ตรีโกษ

กษัตริย์หนุ่มแห่งโกสัมพี เป็นผู้ที่มีพระทัยยุติธรรม มีความหนักแน่นอย่างปดุงชน (กล่าวคือ ไม่หนักแน่นนัก) ผู้แสดงบทนี้ต้องพูดจาไม้อ่นาจออย่างกษัตริย์ อ่อนหวานอย่างนักรัก และถึงบทโศกก็เหี่ยมอย่างนักรบ ถึงบทดลใจเพราะความเลี้ยวพระทัยก็ต้องคลั่งไคล้ถึง แสดง

๔. นางขุชชุตตรา

ด.ม. อ. ตรีโกษ

(อ่าน ชุค - ชุค - ตะ - รา) เป็นนางทาสีของสามาวดี อยู่ในวัย ๓๐ หลังค่อม ในชั้นต้นเป็นคนขี้อ้อนตอนหลังเป็นนักกรรมช้นเอก (บรรลุนิศาปัติผล) บุคคลิกพิเศษของผู้แสดงบทนี้ คือ พูดจาได้ชวนฟัง น่าเลื่อมใส สมกับที่กล่าวว่า " นางขุชชุตตรา เป็นเลิศในทางแสดงธรรม "

..... แสดง

๕. ภัททคิย์

ด.ม. อ. ตรีโกษ

เป็นเศรษฐี พ่อของ สามาวดี (ชื่อ "สามาวดี" นั้น ในชั้นต้น มีเพียง "สามา" ต่อได้สร้างรั้วที่บ้าน โขสกลเศรษฐี จึงได้เติม "วดี" ซึ่งแปลว่า "รั้ว" เข้าไป เป็น "สามาวดี") มีอายุอยู่ในวัย ๒๐ ร่างกายไม่สู้จะแข็งแรง เป็นคนใจดี รักลูก - เมีย ผู้แสดงบทนี้ มีบทบาทให้แสดงในตอนท้าย เป็นบทที่แสดงออกถึงอารมณ์ - ร่างกาย เมื่อยามต้องเผชิญกับ วิบากกรรมของชีวิต

..... แสดง

๖. ภรรยา ภัททคิย์

ด.ม. อ. ตรีโกษ

เป็นแม่ของสามา อายุประมาณ ๔๐ - ๕๐ รักลูก รักตัว เป็นแบบอย่าง ของเมีย - ของแม่ที่ดี คนหนึ่ง ผู้แสดงควรร้องไห้ได้ และเข้าถึงอารมณ์ผัดหวัง..... แสดง

๗. จันทรรัต

ด.ม. อ. ตรีโกษ

(อ่าน จัน - ทะ - ระ - ทัด) เป็นหนุ่มน้อยรูปงาม คู่รักของสามา พูดด้วยโวหารได้ไพเราะ แสดงบทรักไฉนแนวล..... แสดง

๘. มิคตฤณมณี

ด.ม. อ. ตรีโกษ

(อ่าน มิค - ตะ - กุ - กุม - พี) เป็นหัวหน้าคนจ่ายทานของโขสกลเศรษฐี คาคินเก่ง อันที่จริงเป็นคนแบบปากร้ายใจดี ผู้แสดงบทนี้ ควรพูดจาคล่องแคล่ว..... แสดง

๙. นางกาลิ

ด.ม. อ. ตรีโกษ

เป็นนางทาสีของมาคันทิยา ปากคล่องจก้าน (เป็นผู้ช่วยนางผู้ร้าย และส่อพลอ อย่างน่าเกลียด

..... แสดง

(๒)

๑๐. นางสิริมา เป็นนางข้าหลวงคนหนึ่งของสามาวดี เป็นคนดี รักภักดีต่อนาย และเคียดแค้นแทนนาย
เมื่อถูกไล่ความ - กลั่นแกล้ง... *๑๕ ๐๖ ๖๖* แสดง

๑๑. สุนทรี ป้าของสามาวดี มีบทแสดงฉากเดียว แต่มีความสำคัญไม่น้อย ผู้แสดงควรเก่งในทาง
ให้ความรู้สึก - คั่นเต้น - หวาดหวั่น - กลัวจนพูดไม่ออก - ร้องให้พุ่มพ่าย

๑๕ ๐๖ ๖๖ แสดง

ต่อไปนี้เป็นผู้แสดงสมทบ

ก. พราหมณ์หลายคนมารายพระเวทย์ในงานแต่งงาน

ข. แขนงหรือหญิงชายมาในงานแต่งงาน มีมานั้เข้าฉากประมาณ ๖ - ๗ คน หรือมากกว่าก็ได้

ค. ยาจก

ง. คนรับทาน แต่งกายซ่อมซ่อทั้งชายหญิง มีวัยต่าง ๆ กันมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ *15 คน*

จ. ราชบุรุษแห่งโกสัมพี มีประมาณ ๕ - ๖ คน

ฉ. นางข้าหลวงฝ่ายมาคันทียา ๖ - ๗ คน ฝ่ายสามาวดีมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ *6 คน*

ช. ระเบียบารตะ ๑ ชุด

ซ. นายมาคันทียะ (อาของมาคันทียา) และญาติ ประชาชน (ที่อ้างเป็นญาติ) รวมแล้วประมาณ ๒๐ คน *๑๕*

ฉาก

๑. ภายในสวนหลังบ้านภัททวดีศรีธรรมิการบรรมายาภาสโรแมนติก (เวลากลางคืน) มีต้นไม้เป็นโพธิ์กราวน้ำบ้าง
มีแท่นนั่งสำหรับ ๒ คน (ไม่ต้องทำเป็นฉากใหญ่)

๒. ภายในบ้านภัททวดีศรีธรรมิการ เป็นห้องกว้าง คานหน้าเป็นผนังยาว มีช่องลมอยู่ ๒ ช่อง (บ้านสมัยนั้นยังไม่มีหน้าต่าง)
ช่องหนึ่งอยู่ใกล้ประตูเข้าออกทางซ้ายมือ (เมื่อยืนหันหน้าเข้าฝา) ตรงมุมสุดของผนังซ้ายมือ ทำฝาผนังออก
มาข้างหน้าเฉียงซ้าย ๑๕ องศา ดังนั้นประตูเข้าออกจึงควรอยู่ตรงมุม (เพื่อความสะดวกของการจับภาพ) ผนังทั้งหลาย
มีบานประดับบ้าง พราหมณ์นางรายพระเวทย์อยู่ทางผนังที่ต่อออกมา เครื่องพิธี เช่น ถาดทองไฟ, หม้อวางมะพร้าว
ก็วางแถวนี้ ก่อนสุดผนังตรงหน้าคานขวามือ กันบานตรงออกมา ๕๐ องศา (สามารถแอบดูอยู่ในม่านคานขวามือ)
อุปกรณ์ประกอบฉากอื่น ๆ เช่น ที่นั่ง, ถาดโต ฯลฯ จัดวางให้สวยงาม และสมฐานะ (ที่นั่งอย่าให้สูง)

๓. ทางเดินสายหนึ่งผ่านเพิงเล็ก ๆ เป็นทางเดินในป่า ดังนั้นต้องมีแบกกราวน้ำ, โพธิ์กราวน้ำต้นไม้ใหญ่ของฉากตอน
ข้างยาว เพิง ๆ เก่า ๆ อยู่ตรงปลายทางเดินคานหนึ่ง จะถ่ายภาพในเพิงด้วย จึงต้องทำที่นั่ง หลังคาเพิงมุงด้วย
ใบไม้หรือหญ้า ฝาไม้ไผ่ขัดแตะ ไรย์ใบไม้แห้งหน้าเพิงให้ดูเศร้า ๆ ต้นไม้ที่นำมาประกอบในฉากส่วนมากแห้งโกร่น
ซึ่งจะช่วยให้บรรยากาศของฉากอีกโรยโรยขึ้น

๔. โรงทานเห็นส่วนหนึ่งของโรงทาน นอกนั้นเป็นลานโล่ง แบกกราวน้ำเป็นภูเขาใกล้ ๆ และต้นไม้ไกลปานกลาง ฉากนี้
เมื่อใช้ในองก์ ๕ ต้องยกรั้วไม้ไผ่ (ซึ่งทำไว้ก่อนแล้ว) มาตั้ง เป็นรั้วมีทางให้คนเข้าทางหนึ่งออกอีกทางหนึ่ง

๕. ราชอุทยานของพระเจ้าอุเทน ฉากนี้เป็นฉากเอก - โอ้อ่า สวยงามสมฐานะกษัตริย์ มีศาลาที่ประทับกลางสวน มีต้นไม้
น้อยใหญ่ขนาดพันธุ์ มีสระน้ำและมีดอกบัวบานอยู่ในสระ ลานกว้างพอสำหรับเต้นระบำ รำฟ้อน.

๖. ห้องบรรทมของพระนางสามาวดี เป็นห้องของอัศรมเหมีมีพระแท่นบรรทมวางอยู่ทางมุมหนึ่ง มีผนังห้องไม่มีรูเจาะในชั้นแรก (แต่ตอนหลังเจาะรู เป็นช่องสูงเสมอเข้า กว้างสูงขนาด ๑ ฟุต หนึ่งช่อง.....ทำติดบานพับปิดไว้ก่อน เปิดทีหลัง) มีประตูเข้าออกอยู่ด้านซ้าย เปิดออกเห็นแบบคกราวนเป็นประตูกลอีกบานหนึ่ง เคียงบรรทมตั้งที่ผนังซ้ายมือ ห่างจากประตูพอจับภาพหลอดเฟลม มีอุปกรณ์ประดับฉากเป็นต้นว่า ม่าน และเครื่องกษัตริย์ (อนึ่งฉากนี้เมื่อตอนจบเรื่อง - ตามเรื่องท้องเผา ก็นั้น ต้องเตรียมเงาด้านของทราศศพ และสิ่งใหม่ไฟ, ฉะนั้นต้องพนสีไฟใหม่.....และทุ่มของปรักหักพังจากไฟให้เคลื่อนกล่น)
๗. ส่วนหนึ่งของห้องบรรทมพระนางมัทนียา มีฐานะเป็นอัศรมเหมีเหมือนกัน แต่ไม่ต้องทำเป็นฉากใหญ่นัก มีที่ประทับและที่สำหรับนางชาหลวงนั่ง.....อย่าลืมห้องไม่มีหน้าต่าง

หมายเหตุ เพื่อสะดวกและทันเวลาที่ต่อการถ่ายภาพ เห็นควรจัดสร้างฉากดังนี้ -

หันหน้าไปยังผนังตรงคานใน เริ่มสร้างฉากทางผนังด้านซ้ายคือ คานห้องแต่งตัว เริ่มฉาก ๔ (โรงทาน) ฉาก ๓ (ทางเดิน) ฉาก ๕ (ราชอุทยานมีบ่อน้ำอยู่แล้ว) ฉาก ๖ (ห้องบรรทมสามาวดี) ฉาก ๗ (ห้องบรรทมมัทนียา) ฉาก ๒ (ภายในบ้านภักทวคดีย์เศรษฐี) ฉาก ๑ (ภายในสวนหลังบ้านภักทวคดีย์)

อุปกรณ์สำคัญในการแสดง (ไม่รวมเครื่องประดับฉาก)

๑. ฟิล์ม ๒ คัน สำหรับคนชั้นเศรษฐีและกษัตริย์
๒. เครื่องพิธีที่ใช้ในงานแต่งงานเป็นต้นว่า มะพร้าว, ไฟ, ถาด ฯลฯ (ดูรายละเอียดในองค์ ๒)
๓. ภาชนะกินแะ ๗ สำหรับใส่อาหาร (ชอทาน) จำนวนมาก ๗ และมีรูปลักษณะต่าง ๆ กัน (ใช้ในฉากโรงทาน และฉากป่า)
๔. ข้าวสวามาก ๗ พร้อมด้วยภาชนะใส่และที่ตัก ภาชนะจะใช้เป็นอ่างใบใหญ่ก็ได้, กับข้าวมีลักษณะคล้ายน้ำพริกเผาเหาะใส่ข้าวให้คนละนิค ๗ (ใช้ในฉากโรงทาน)
๕. ดอกไม้สด มี กวาวเรือง, ชะบา, มะลิ, ดอกบัว ร้อยเป็นพวงมาลัยประดับกายสามาวดี และช่อดอกไม้สดของคันพิณ
๖. งูเห่าเทียม ๑ ตัว (มีขายตามร้านขายเครื่องเล่นเด็ก)
๗. ชนุกันใหญ่ ๆ มีลูกพร้อม
๘. แผนเสียงเพลง-ชญา, พรหมณรายพระเวทย์, คนตรีเฉพาะที่แสดงบรรยาการศพระพุทธรเจ้าเสด็จ และอื่น ๆ (ดูรายละเอียดประจำองค์)
๙. ภาพยนต์ไฟไหม้ปราสาท (หรือไหม้สถานที่คล้ายกัน)
๑๐. สไลด์พระพุทธรูปที่สารนาถ, ศวันขึ้นที่อินเคีย, สถานที่ประสูติ, ตรัสรู้, ปรีนิพาน (พระพุทธรูปปางปรีนิพาน)
๑๑. เทปเสียงสวดค่านัมสการ (นโมฯ) และสวดมนต์ (พุทฺธงา) ภาษาอินเคีย เปิดในห้องเสียงและเทปเฉพาะที่ต้องเปิดในฉากอีก ๒ ตอน คือ คำพูดของภรรยา (องค์๗) กับคำสวดมนต์ที่จะใช้สลับคำพูดสด (แปล) ของสามาวดีและพระเจ้าอุเทนกับพวก

เครื่องแต่งกาย

ดูรายละเอียดประจำองค์

ก่อนเริ่มเรื่อง

ผู้แทน ของคณะผู้จัก - กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดละคร, รับเงินจากผู้อุปถัมภ์รายการและผู้บริจาค ขอขอบคุณผู้
 วรรณกรรม...ใช้เวลาให้น้อยที่สุดที่จะทำได้

เริ่มเรื่อง

ภาพ (สไลด์) สถานที่ประสูติ

บรรยาย - ณ ที่ซึ่งลัทธิบริเวไน้อยู่ในอุทยานลุมพินีวันหรือตำบล รุมมินโค แขวงเปชวาร์ แคว้นเนปาล
 ปัจจุบัน, เมื่อ ๒๕๔๓ ปีมาแล้วตรงกับวันวิสาขบูชาเมื่อเดือน ๖ เจ้าชายสิทธัตถะโกรสแห่ง
 พระเจ้าสุทโธทนะ ประสูติจากครรภ์พระนางเจ้ามายา

ภาพ (สไลด์) ต้นโพธิ์ตรัสรู้

บรรยาย - ณ บริเวณพระมหาโพธิ์ต้นนี้ เจ้าชายสิทธัตถะ ผู้ถือเพศบรรพชิตอยู่ ๖ ปีแล้ว ทรงรับหญ้า
 ของคนหาหญ้าชื่อ โสคติยะ ซึ่งตายในระหว่างทาง ทรงลากหญ้าต่างมัดลงใต้โคนพระ
 มหาโพธิ์ด้านตะวันออก เสด็จนั่งขัดสมาธิ ณ พระภักตร์ไปทางตะวันออก ณ พระปฐมฐาน
 ทางลำต้นพระมหาโพธิ์ และแล้ว ณ ที่นี้เอง ได้ตรัสรู้พระสัมมาสมโพธิญาณเป็น " อรหัน
 สัมมาสัมพุทธโธ " เมื่ออรุณรุ่งของคืนวันเพ็ญเดือนวิสาข...พระองค์พ้นแล้วจากแม่น้ำแห่ง
 ตัณหา คือความทุกข์ แต่พระองค์ก็มีไถหวงมรรควิเศษที่ตรัสรู้ ไว้เพื่อพระองค์ผู้เกี่ยว
 ยังทรงพระเมตตากรุณาจะลี้ภัยและแจ้งมรรควิเศษนั้นแก่สัตว์โลกเพื่อความพ้นทุกข์ด้วย...

เรื่องพระนางสามาวดีที่ท่านจะได้อ่าน ณ บัดนี้ เป็นเรื่องซึ่งพระบรมศาสดาทรง
 ปรารภ ขณะประทับอยู่ ณ โขสิตาราม กรุงโกสัมพี....

เปิดกล้องภาพ ฉาก ๑

ตอนเฉพาะฉกษัณ " ภัทรวทินคร "

(ใต้ถื่นขึ้นองก์ ๒)

องค์ ๑.

ฉาก ๑.

ภายในสวนหลังบ้าน ภัททวดีเศรษฐี เวลากลางวัน

เวลา กลางคืน

ตัวละครและเครื่องแต่งกาย

๑. จันทรรัตน์ หนุ่มพอลาคูเศรษฐี แต่งสมรสแล้ว ทำมมุนจุก

๒. สามา แต่งอย่างลูกสาวเศรษฐี

เปิดกล้อง

โคลสอัพ (วิ่งมือจันทรรัตน์กำลังคิด) เสียงพื้นเพลงรัก

ถอยกล้องออกเห็นจันทรรัตน์นั่งคิดพิณอยู่ในสวน

เสียงสามา-จันทรรัตน์ ทานเรียกขาควยเสียงพิณอีกแล้ว

จันทรรัตน์หันดูทางเสียง เห็นสามา

(เปิดตัวสามาควยเสียงก่อนเห็นภาพ)

จันทรรัตน์ลุกขึ้น

จันทรรัตน์ - เป็นความคิดของข้ารี สามา

สามา - ข้ากำลังนอนหลับ.....

จันทรรัตน์ - นั่นแสดงว่าผู้คิดคือนางมีไชยา.....

สามา - ข้าทำผิดควยสิ่งใด

จันทรรัตน์ - สามาปลุกข้าให้ตื่น และเรียกขานาสู่อุทยานแห่งนี้

สามา - อย่าหาความขานะ บอกแล้วว่าข้าหลับ

จันทรรัตน์ - ก็เพราะนางหลับ จึงมีผู้ตัวว่า หัวใจของนาง

หนีออกจากรางไปสู่หา ปลุกให้ชาติตื่น

แล้วเร่งแกล้งว่า....เร็วเข้าเถิดจันทรรัตน์

จงไปสู่สำนักแห่งสามา สามาคิดถึงเจ้า อยากเห็น

หน้า และฟังเสียงเจ้า จูจเดียวกับที่เจ้ากำลังคิดนี่

อยากเห็นหน้าและฟังเสียงนาง

สามา - (กึ่งเปรี้ยวเปรย) นานาจริงหนอ ลีอกันทั้ง

ภัททวดีนครว่า จันทรรัตน์ บุตรผู้สูงของข้า

มีความสามารถเป็นเอกในเชิงคำ ก็คงมีแต่ข้า

ผู้เดียวที่จะฟังว่า แท้จริงแล้ว จันทรรัตน์ยังมี

ความสามารถเป็นเอกกว่า นั่นคือ เสกคำ

ให้คนหลง

จันทรรัตน์ - สามาเอ๋ย ข้าเป็นเอกในเชิงคำ เพราะยึกเอา

ความเชื่อเป็นหลัก และที่ข้าอาจเสกคำให้คนหลง

ก็เพราะยึกเอาความจริงเป็นมนต์

- สามา - หยดเกิดจันทร์ทัก อย่าเอาเมานต์เสกคำมากล่าวแก้อีกเลย
อย่าให้ชาหลงทางจนต้องอาย ทอการแอบยืมของพ่อ แม่
- จันทร์ทัก - คนดูอาวของชาทั้งสอง แอบยืมเพราะความสนใจต่อความรัก
ของเรา.....และอีกประการหนึ่ง ตระหนักแล้วในความ
ภักดีของจันทร์ทัก คอยสังเกตมาจากการเป็นเพื่อนเล่น
แห่งเรา เมื่อตายยังเยาว์แก่ความอยู่.....
- สามา - คำหวานของท่าน คงจะโปรยให้แกหญิงทุกเมืองที่ไปค้า
- จันทร์ทัก - น้ำหวานของผิง เกิดจากรัง คำหวานของชาเกิดจากใจ
ก็เมื่อใจที่ขามีอยู่คงเคยไว้มอบให้สามาแล้ว.....
- สามา - (ยืม - ชื่นใจ - อาย)...ท่านเรียกขามามีความสำคัญ
จะกล่าวด้วยเพียงนี้หรือ
- จันทร์ทัก - ความสำคัญยิ่งกว่ายังมีอยู่
- สามา - ขาคอยฟังความสำคัญนั้นจากท่าน.....
- จันทร์ทัก - นางกับชา ไตรวมรักกันมานานปีแล้ว และบัดนี้ อายุของเจ้า
ก็ควรแก่การแต่งงาน ชาจึงใครวอนนางเพื่อการนี้
- สามา - ตัวชาเป็นสิทธิ์แห่งพ่อ-แม่ จะยกให้ใคร
- จันทร์ทัก - นั้นเป็นเรื่องของประเพณี แต่สิ่งที่ชาถามนางเป็นเรื่องของ
หัวใจ..... สามา, ความรักของนางมากพอที่จะยินดี
ต่อการแต่งงานด้วยชาหรือไม่.....
- สามา - (นิ่ง)
- จันทร์ทัก - ขอให้ชาฟังคำตอบ จากหัวใจของนางเถิด
- สามา - (นิ่ง)
- จันทร์ทัก - ตอบขี - สามา -
- สามา - เพียงการแต่งงานด้วยเท่านั้นหรือ ที่ท่านยกมาประมาณ
ความมากน้อยแห่งรักของชา.....ก็ตาแห่งคนนั้น
ถือเอาชีวิตเป็นมากที่สุด - ขายังอาจพลั้งเพื่อจันทร์ทักได้
แล้วโดนทาน จึงหวังไคยในแต่คำตอบของตนจากสามา.....
- จันทร์ทัก ซึ่งใจในคำตอบนั้น
- เสียง-คนตรีโรแมนติก ซึ่งอารมณ์แนกแล้วเบา คลอคำพูดจันทร์ทัก
- จันทร์ทัก - วันมะรืนนี้ พ่อให้ชาไปรวมค้า ณ เมืองเวสาลี ในชั้นต้น
ชาคือดั่งมียอมไปเพราะอาลัย ทอการจากนางอันเป็นที่รัก
ต่อพอชาตกสัญญาว่า กลับจากเวสาลีคราวนี้ จะดูขนาง
ให้เป็นภรรยา ชาจึงยอมไปด้วยความหวังในตัวนาง.....
- จันทร์ทักส่งพิณให้สามา(ลูกเขาส่งก็ไค)
- สามาคอย ๆ รับอย่างคืบค้ำ, อาลัยต่อรัก
- สามา, พิณนี้คือสิ่งแทนตัวชา ยามชาต้องจากไกลขอให้มัน
ไคอยู่ไกลนาง-คอยเตือนนางให้คิดถึงชาบ้าง.....
และคราใดที่นางคิดถึงพิณ จงคิดว่า เสียงพิณ คือเสียง

กลองแพนจากจันทร์ทตเลื่อนเข้า
โคลสสามาและเลื่อนออกที่สามา
เมื่อจบคำพูด

— เลื่อนออก —

(ถ้าเข้าฉากต่อไป สามาแต่งตัว
ไม้ทัน — แทรกโฆษณา ปะหัวสั้น ๆ
ตรงนี้ ๑ ราย แตะตาแต่งตัวทัน
ไม้คกงแทรก)

(๓)

เหงใจข้าที่กล่าวว่า สามา, จันทร์ทตรักและคิดถึงนางเป็นที่
สุดแล้ว จากนั้นไปอีก ๒ เดือน สู่ถึงอรุณรุ่งแห่งวันเพ็ญกลาง
เดือนอาสาฬหะ พราหมณ์กำหนดเป็นมงคลฤกษ์ เพื่อการวิวาห์
ของเรา....ข้าและพอจะกลับจากเวสาลีก่อนเพื่อเตรียมงาน
นี้ ต่ออรุณรุ่งแห่งวันเพ็ญกลาง เดือนอาสาฬหะพอเห็นแสงตะวัน
ปรากฏที่ขอบฟ้าเบื้องตะวันออก ข้าและขบวนจะมาถึงบ้านนาง
แล้วรับตัวนางไปเป็นภรรยาชีวิตของข้า....คอยข้านะ
สามา...คอยวันที่เราจะได้อยู่ร่วมกันชั่วชีวิตกับ...

แบคกราวนด์ โดเกิด

ฉาก ๒

ฉาก ๒ ภายในบ้านภักทวคีย์เศรษฐี

เวลา ย่ำรุ่ง

ตัวละครและเครื่องแต่งกาย ๑. ภักทวคีย์ ๒. ภรรยา แต่งกายอย่างเศรษฐีออกงาน ๓. ชาย หญิงที่มา
รวมงานมงคลวิวาท ๗ คน แต่งกายแสดงฐานะดี ๔. พราหมณ์หมู่หนึ่ง
แต่งชุดพราหมณ์.

เปิดกล้อง

โถงที่มะพร้าวหัวจุก บนปากหม้อดิน (มะพร้าวปอกเปลือก
ชุกกะดาเกลี้ยง เหลือจากมะพร้าวไว้จะเพาะตอนหัวเป็นจุก
เหมือนเกี๋ยกมจุก กลองพวงมาลัยเล็ก ๆ รอบจุก มะพร้าว
วางอยู่บนปากหม้อดิน รองกันมะพร้าวควยใบมะม่วง เฉากปลาย
ใบออกรอบ ๆ เห็นเป็นแถบ ๆ...นี่เป็นสัญลักษณ์การแต่งงาน)

ลอยกลองออกเห็นหม้อดินที่วางมะพร้าวตั้งอยู่ใกล้ ๆ กับ
ฉากกองไฟ (เป็นฉากกลมขนาดฉากสังขยา ไร้นั้นเล็ก ๆ เป็น
เชื้อ พราหมณ์พรมน้ำมันเนยให้ไฟลุกอยู่เสมอ ฉากวางสูงจาก
พื้นเล็กน้อย ตามธรรมเนียม ๒ - ๓ นิ้ว) จากนั้น..-

ลอยกลองออกอีกเห็นพราหมณ์หมู่หนึ่งนั่งล้อมรอบกองไฟ

รายพระเวทย์ - ไปรยขาวตอกคอกไม้ลงบนมะพร้าวหัวจุก

- เห็นแขกที่มาในงานมาแสดงความยินดี กับ ภักทวคีย์ และภรรยา.

ซ่อนโดเกิดบนภาพชุดหม้อดิน

อันนี้ภาพแบคกราวนด์โดเกิด นอกจากภาพดังกล่าวแล้ว ถ้า
สามารถให้เห็นส่วนนี้แง่ตัว (จุกแต่งงาน) อย่างสุขใจกว่า
จะดีมาก แต่ส่วนนี้คงแยกอยู่อีกมุมหนึ่งต่างหาก เมื่อโดเกิด
ใกล้จะจบ เป็นภาพภักทวคีย์เดินไปเดินมา - ภรรยาอุ้มที่
รองลม พอโดเกิดจบเป็น.....

ภาพ (สไลด์) พระอาทิตย์ขึ้น

— ตัดไป —

ภรรยาในฉาก (แสดงว่ากำลังดูพระอาทิตย์ขึ้น)

ภรรยาหันมาออกกับภักทวคีย์อย่างดีใจ.

เสียงพราหมณ์รายพระเวทย์

และเสียง (แผนเสียง) ชาย

แสดงบรรยากาศของงานแต่งงาน

เสียงผู้คนภายนอกอึ้ง แสดงว่า

มีคนมาร่วมงานมาก.

ภรรยา - อรุณรุ่งแล้ว ท่านภักทวคีย์...อรุณ
รุ่งแห่งวันเพ็ญกลางเดือนอาสาฬหะ..

ภักทวคีย์ - อย่างตื่นเต้นไปนั้เลย ลูกสาวจะ
แต่งงาน คนผู้แม่อยู่เป็นปกติสุขมิได้.

ภรรยา - ก็ท่านเล่า....

ภักทวคีย์ - ข้าไม่ไ้ดูออกจะวันเร่งฤกษ์วิวาท
อย่างเรา.

แขกหญิงชายอีกคู่หนึ่ง เข้ามาแสดง

ความยินดี สมนุติเป็นหญิง ๑.-ชาย ๑.

หญิง ๒ เข้ามารวมวงคุยควย

หญิงชราอีก ๒ คนเข้ามา - เลียงมา
กอนแก้ว...พูดจาฉอด ๆ เรียกเป็นหญิง

๓ - ๔.

ภรรยาปลื้มใจจนน้ำตาไหล

ภรรยา - แตะทันทัก ก็เดินไปเดินมามีรู้หยุด

ภักทวดี - (นึกได้ - หยุด)...โอ- ชา.. (หัวเราะแกล้ง เกอ)...

ภรรยา - (หัวเราะตาม)

ชาย ๑ - คนผู้มีบุตรจะแต่งงานเป็นสุขจริงหนอ...

หญิง ๑ - (กับภักทวดี) งานมงคลที่ท่านจัดเพื่อสามากับจันทร์ทัก
คราวนี้ มีโศกเศร้าเกินงานใดที่ภักทวดีนครเคยมีมา...

ภักทวดี - ข้าพเจ้าหวังจะให้เป็นที่เกียรติแก่บุตร

ชาย ๑ - เกียรตินั้นเหลืออันแล้ว... เพียงท่านเปิดโรงงาน
๗ วัน ๗ คืน ก็นับเป็นอันดีอยู่แล้ว... แต่ยังมีพรรค
สมโภชอีก...

หญิง ๒ - (กับภรรยา) ถูกข่มขืนถือเอาขามอรุณไขหรือไม่.

ภรรยา - ไขแล้ว.....

หญิง ๒ - ใครเล่า เป็นผู้แทนฝ่ายเจ้าสาว ไปเชิญเจ้าบ่าว
และขบวนมาสู่

ภรรยา - ศูนย์ พี่สาวข้าพเจ้า

หญิง ๒ - ถึงกำหนดฤกษ์แล้ว * โฉนเจ้าบ่าวและขบวนจึงไม่
ปรากฏ

ภักทวดี - จันทร์ทักคงมาด้วยคนมาก การเดินทางจึงช้า...

หญิง ๑ - เมื่อข้าพเจ้าแต่งงานกว่าเจ้าบ่าวและขบวนจะมาถึง
ก็ล่าช้าเวลาฤกษ์ไปหลายโมง....

หญิง ๓ - โอ.. ท่านภักทวดีและภรรยา ข้าพเจ้ายินดีด้วย
ท่านทั้งสองเหลือประมาณแล้ว...

หญิง ๔ - สามารถอยู่ด้วยจันทร์ทัก การใดแต่งงานกับชาย
อันเป็นที่รักด้วยนั้น ย่อมสุขยิ่ง...

หญิง ๒ - (กับภรรยา)... นั้นคนผู้เมตตาให้ช่วยการใด

ภรรยา - (ปลื้มใจ - แตรองไห)... ข้าพเจ้าปลื้มใจที่ได้
แต่งงานบุตรด้วยเกียรติอันสูง... เมื่อครั้งข้าพเจ้า
แต่งงานด้วยท่านภักทวดีนั้น แม้งานฉลองเพียงคืนหนึ่ง
ก็ไม่มี....

ภักทวดี - ขณะนั้น ข้าพเจ้ายากจนอยู่...

ชาย ๑ - แตะทันทักทั้งสอง ก็แต่งงานกันด้วยใจรัก ไขหรือไม่

๖.

ภททวดี - ไซ้ทั้งนั้น ข้าพเจ้าและภรรยาจึงอยู่กันด้วยสุข.....
และเพราะนางนี้เป็นศรีภรรยา การค้าที่เราทั้งสอง
ร่วมกันประกอบ จึงยังผลให้เราว่ารายจนเป็นเศรษฐี
แห่งภททวดีนคร....

หญิง ๑ - ท่านมีบุตรคนเดียวหรือ

ภททวดี - ... สามาเป็นบุตรคนเดียวของเรา

พอไต่ยีนเสียงภายนอก คนในฉาก
ตรึงฟัง ภรรยา ทนปลื้มใจไม่ไหว.-
-ตื่นเต้นมาก

เสียงภายนอก ๑ - (ตะโกนไกล)... เจ้าบ่าวมาแล้ว....

เสียงภายนอก ๒ - ...ไหน...

เสียงภายนอก ๑ - โน้นใจ....

เสียงภายนอก ๓ - มองไม่เห็น

เสียงภายนอก ๑ - โน้นยังงี้เล่า.... สุนทรี

ภททวดีเริ่มเดินอีก...

ภรรยา - (ตื่นเต้น - น้ำตาไหล)... สุนทรี... สุนทรี
พี่สาวข้าพเจ้านำขบวนเจ้าบ่าวมาแล้ว....
(ร้องไห้เพราะดีใจ)

เสียงชนายเริ่มอีกครั้ง

หญิง ๓ - ฟังเสียงชนายซิ... มันเป็นเสียงที่ประกาศถึงการ
แต่งงาน...

หญิง ๔ - เจ้าสาวสักการะพระผู้เป็นเจ้าหรือยัง....

ภททวดี - สักการะแล้ว

หญิง ๑ - นางแต่งกายเพื่อการวิวาห์แล้วหรือ...

ภรรยา - สามาตื่นแต่งกายคอยอยู่ตั้งแต่ตอนปัจฉิมยาม...

หญิง ๒ - คงตื่นเต้นไม่น้อยไปกว่าคนผู้แม่.... นางไต่ยีนข่าว
การมาของเจ้าบ่าวหรือยังหนอ....

ภรรยา - (อารามตื่นเต้น - ตะโกนบอก) สามา... สุนทรีนำ
ขบวนเจ้าบ่าวมาแล้ว....

————— ตัดไป —————

สามาอยู่มุมหนึ่งของฉากเดียวกันแต่มี
มานาน เห็นสามานั่งถือพิณ(ของจันทร์ทัก)

สีหน้าออกความดีใจ - อาย - ตื่นเต้น

ทั้งจังหวะเวลาให้สามาเล่นความรู้สึกรักกับ

เสียงชนายนานพอควร จึงไต่ยีนเสียงเอะอะ

สามาเอะใจ

เสียงผู้คนเอะอะอย่างฉัศจรรย์ใจ

เสียงสุนทรี (ร้องไห้)

เสียงภรรยา (แกมอุทาน).... สุนทรี.....

สามารดีแหวกมานดูเห็นคนภายนอก..
ถ้าทำภาพฉายผ่านสามาไปยังคน
เหล่านั้นได้จะดีมาก.

เพราะเห็นดังนั้นสามาจึงต้องออก
จากมานไปถาม

คนทั้งหลายมองอย่างฉงน...
สามาพยายามเค้นเอาคำตอบ

สามาไม่ดูท่านแต่อยู่ในอาการไม่เชื่อ

เสียงหญิง ๑ - สุนทรี...เจ้าบ่าวและขบวนไม่ได้มาด้วยท่านหรือ...
เสียงภทวดี - เจ้าร้องไห้ด้วยการใด.....

ภรรยา - (กับสุนทรี) ท่านไม่ได้ไปยังบ้านจันทร์ทศหรือ

สุนทรี - ข้า...ข้าไป....

ภรรยา - แล้วทำไมจันทร์ทศจึงไม่มา...

สุนทรี - (พุกไม่ออก - ร้องไห้).....

สามา - (ปลดบใจตัว) จันทร์ทศยังมีอาจมาในยามนี้ได้หรือ
ป้าชา

สุนทรี - (สั่นไห้)

สามา - จันทร์ทศคงจะติดด้วยพระคาน จึงต้องเลื่อนฤกษ์วิวาห์
.....ถึงข้ากล่าวไว้หรือไม่

สุนทรี - จันทร์ทศ.... (ร้องไห้)

สามา - ขอให้ข้ารู้เหตุแห่งความชักของเถิก...บอกข้าซิ...

ข้ารู้ว่ จันทร์ทศและคนผู้พอลับจากเวดาลี้แล้ว ความ
จริงเป็นดังคำข้ากล่าวถูกหรือผิด.

สุนทรี -ถูกของเจ้าแล้วสามา.....

สามา - แล้วเหตุใด จันทร์ทศจึงไม่มาสู่พิธีตามกำหนด(เห็น
สุนทรีร้องไห้ ก็จับแขน - เขย่าถาม)....บอกข้าซิ
....บอกข้า....บอกข้า.

สุนทรี - ข้าไม่บอกบอกเจ้าเลย

สามา - ท่านคงบอก....บอกข้าซิ - บอกซิ...ทำไมจันทร์ทศ
ไม่มา.....

สุนทรี - ข้ายืนนั้นแต่งกายและเตรียมขบวนจะมายู่แล้ว.....

สามา - แล้วเหตุใดจึงไม่มา.....

สุนทรี - (ตัดสินใจบอก) จันทร์ทศทวนสินชีวิตเสียก่อน.

หลายคนดูท่าน - สินชีวิต.....

คนตรีกระแทกอารมณ์

สามา - ท่านพุกกระไร.....ท่านพุกกระไร

สุนทรี - ข้าพุกว่ จันทร์ทศทวนสินชีวิตเสียก่อน.....

สามา - ไม่จริง...เป็นไปไม่ได้...จันทร์ทศต้องไม่สินชีวิต

ภทวดี - สุนทรี ที่เจ้าพุกนั้นจริงหรือ

สุนทรี - เป็นความจริงท่านภทวดี....โรคทำยังเกิดขึ้นที่
บ้านจันทร์ทศ พรากชีวิต แมลงวัน ตั๊กแตน หนู ไก่
สุกร สุนัข แมว โค ทาสหญิง ทาสชาย เป็นลำดับกัน

สุนทรี(ตอ) - โดยเร็ว เสรฐเจ้าบ้านอาศัยในทรัพย์ของ
คนอยู่มิได้ทำลายฝาเรือนหนีโรคทำ จึงต้องถึง
กาละในที่สุด พร้อมด้วยจันทรทัต....

คนทั้งหลายในที่นั้นพากันร้องไห้ฟูมฟาย

ภรรยา - จันทรทัตตาย (ร้องไห้)

สามา - (ร้องไห้พลาง) ข้าไม่เชื่อ....ข้าไม่เชื่อ.....
จันทรทัต.....ท่านต้องไม่ตาย.

สามา - มือทั้งสองประสานกันเกร็ง...

ทรุดเขาลง.....เห็นพิน.....นี้ถึง.....

แกะสายพิน...

เสียงจันทร์ทศ- สามี พินนี่คือสิ่งแทนตัวข้า ยามชาตองจากไกล ขอให้มัน
ไคอยู่ไกลนาง คอยเตือนนางให้คิดถึงข้าบ้าง และคราใด
ที่นางคิดถึง พิน จงคิดว่า เสียงพิน คือเสียงแห่งใจข้า ที่กล่าววา
.....สามี, จันทร์ทศรัก และคิดถึงนาง เป็นที่สุดแล้ว.....

สามีพุ่มกับพิน,

เห็นภักทวดี, ภรรยา และสุนทรี่ร้องไห้

สามี - จันทร์ทศ (ร้องไห้)

ภรรยา -

ภักทวดี -

โธ...สามีลูกแม่....เจ้าข้างเคราะห์ร้ายอะไรปานนี้
สามีเอ๋ย หากพออาจจะยังชีวิต ของจันทร์ทศไว้ได้แล้ว
แม่ต้องแลกเอาควยชีวิตของพ่อ พอก็ยอมเพื่อเจ้า.....
(แหงนมองฟ้า) โอ - ผู้เป็นพระเจ้าแห่งชา ในพระองค์จึง
ไร้ความปราชัย ต่อลูกชาดังนี้ ...ลูกชาสักการะพระองค์แล้ว -
(กับพราหมณ์) ท่านเป็นสื่อแห่งพระผู้เป็นเจ้า วานทานถาม
พระองค์ควยเกิด - พระองค์พิโรธสามีลูกชาควยการใด
ลูกชาตั้งแต่น้อยคนใหญ่ ไม่เคยหมิ่นพระผู้เป็นเจ้า แม้สักครั้งหนึ่ง
และพิธีมงคลคราวนี้ก็อยู่เชิญพระผู้เป็นเจ้า ตลอดจนทေး
ทั้งหลายมาชุมนุมอยู่พร้อมกัน....แล้วทำไม - ทำไม
พระผู้เป็นเจ้าจึงพรากชีวิตจันทร์ทศไปเสีย (ร้องไห้)

ประเพณีของอินเดีย(พราหมณ์)เมื่อใครตาย

คนอยู่ข้างหลังร้องไห้มาก - พุ่มฟายมาก

ถือเป็นนิยม เพราะฉะนั้น ใครต่อใคร

ในฉากนี้ ร้องไห้ไต่กันทุกคน

ภาพจับสุนทรี่ เห็นอาการนิคปท

สุนทรี่ลุกขึ้นเดิน จะออกจากประตู

แตรม - ตายคาประตู หญิงคนหนึ่ง

เห็นไปประคองถาม

หญิง -

(ตอนประคอง)สุนทรี่ ท่านเป็นอะไรไป (รู้ว่าตาย).....
ตาย....สุนทรี่ตายแล้ว.....โอ๊ะ (ตกใจลุกพรวดพราด
วิ่งหนีเอะอะ)

เสียง นอกขึ้น - สุนทรี่ตาย....โรคหามาสู่ที่นี่แล้ว

เสียง นอกขึ้นหลายเสียง โรคหา....โรคหา....หนี....หนี.....

เสียงเอะอะโกลาหลอย่างกะลกระเบิด ตกลงมา ณ ที่นั้น

พราหมณ์ ๑ - เสริฐรู้ท่านกล่าวคำอันมิบังควรต่อพระผู้เป็นเจ้า.....
พระผู้เป็นเจ้าพิโรธท่าน จึงบรรดาลให้โรคหาเกิดขึ้น
(ห้ามคนที่หนีออกทางประตูหน้า) ออย่า...ใครจะหนีโรคหา
ออกทางประตูไม่ได้....ต้องฟังฝ่าหลังเรือนออก.....

เสริฐรู้ยังหวงทรัพย์

พราหมณ์ ๒.-

เสริฐรู้ เร่งพาบุตรภรรยาของท่านหนีโดยเร็ว
ท่านจะเอาทรัพย์นอกกายอันใดไปมิได้เลย.....
เมื่อพระผู้เป็นเจ้าพิโรธ ท่านต้องตั้งเวรพระองค์
ควยทรัพย์สมบัติทั้งหมด ตลอดจนบ้านหลังนี้

ผู้คนวิ่งไปทางหลัง เสียงฟ้าฟาดเรือนออก

บทเจรจาก่อนนี้ ค้าง แข่งกับเสียงและความโกลาหล

สามานั่งซึมเศร้าอยู่กับพื้นเหมือนคน
ชอค แมมมาลุกก็ลุกขึ้น ถือพื้นจะเอา
ไปควย

สามาพยายามรักษาพื้น แต่พราหมณ์
หลายคนช่วยกันยื้อแย่ง ภรรยาจับ
ตัวสามาไว้แล้ว พอกับแม่ช่วยกันอุก
สามาไป - ขณะพื้นหลุดจากมือ และถูก
อุกออกไปนั้นมือสามายังยื่นไขว่คว้า มายัง
กันพื้น

พอแม่ พอ ถึงตัวสามาไปแล้ว พราหมณ์
ไหว้พระผู้เป็นเจ้า-จักเจงจะเฒ่าบ้าน พราหมณ์ ๑.
(ทำท่าที่โหดเหี้ยม)

ภาพสุดท้าย กลองจับที่ มะพร้าวหัวจุก
ซึ่งตกจากหมอดิน วางกลิ้งอยู่กับพื้น

-- เลื่อนออก --

- ภรรยา - เราจะต้องเฒ่าบ้าน - เฒ่าทรัพย์สินของ บูชาพระผู้เป็นเจ้า
หรือไม่...ทรัพย์สินกับบ้านนี้ ทานเศรษฐีและชาวพเจ้า รวม
ออกอยาก ยากเข็ญ สร้างสรรค์กันมานานนับด้วยเวลาถึง ๒๐ ปี
- พราหมณ์ ๑. พระผู้เป็นเจ้าประสงค์ หากท่านไม่ถวายก็จะเสียชีวิต
- ภักทวคีย์ - (กับเมีย) เราขอชีวิตไว้ออนเดิด (จู๋เมีย-พูดกับสามา)
สามา... ไปเถอะลูก
- ภรรยา - (เข้าไปหาลูก) นี่กันเถอะสามา (พลางอุก)
- พราหมณ์ ๒. (กับสามา) นางจะเอาพื้นไปควยไม่ได้
- สามา - พระผู้เป็นเจ้า ได้ชีวิตจันทร์พักแล้ว ยังประสงค์พื้นอันเป็นสิ่ง
แทนชายผู้นั้นอีกหรือ
- พราหมณ์ ๑. เซนนี่ สามา...
- สามา - ข้าไม่ให้... ข้าไม่ให้สิ่งนี้แก่ใคร
- พราหมณ์ ๒. ถ้านางหวงพื้น นางจะเสียชีวิต
- สามา - ข่ายอม.....
- ภักทวคีย์ - สามา... เจาอย่าขัดความประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า -
ทั้งพื้นเสียเดิด
- พราหมณ์ ๑. (กับภักทวคีย์) จงแย่งพื้นเสียจากนาง
- ภักทวคีย์ - ข้า.....
- พราหมณ์ ๒. ถาท่านทำไม่ได้เราจะช่วย (ไหว้ฟ้า) แคนารายณ์
ผู้เป็นเจ้าแห่งชา ข้าจะทำการนี้เพื่อพระองค์
- สามา - (ขณะถูกแย่ง) อย่าแย่งดวงใจของข้าไป....อย่า.....
(ร้องไห้อน) พระผู้เป็นเจ้าอย่าเอาสิ่งนี้ไปจากข้าเลย.....
ข้าขอถวายชีวิตแทน.....เอาชีวิตของข้าสิ(ถูกแย่งจนพื้นหลุด)..
อย่า....เอาคืนมาไห้ข้า....เอาคืนมาไห้ข้า.....
(ร้องไห้จนเสียงหายไปกับตัว)
ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า..ข้าจะเฒ่าทรัพย์สินและบ้านสังเวยพระองค์
ณ บัดนี้

แทรก - พุดเรื่องห้องสมุดและผู้บริหาร

องก ๓.

ฉาก ๓. ทางเดินสายหนึ่งผ่านเพิงเล็ก ๆ

เวลา กลางวัน

ตัวละครและเครื่องแต่งกาย

๑. ภัทรวดี ๒. ภรรยา ๓. สามี ชุกติทั้งสามคน แต่เอาเครื่องประดับที่มีค่าออก(ถูกโจรปล้น) แลคุมอมแมม
สับกสบอม (เพราะเดินทางไกล หิว และถูกปล้นทรัพย์) ๔. ยาจก แต่งชุดขอทาน

เปิดกล้อง

ภาพไกลเต็มฉากเห็นความว่างเปล่า

เสียง คนตรึม ๆ ฟังแล้วทหู่ใจ

สักครู่หนึ่ง - ทางปลายทางเดิน

คนละคานกับที่มีเพิง เห็นสามี, ภัทรวดี

และภรรยา เดินโซซัดโซเซอย่างอิดโรยออกมา

ภัทรวดีทางทางจะช้าแยกจากใคร ลมลูกคลุกคลาน

หลายหน แสดงว่าเดินต่อไปไม่ไหวแล้ว

ภรรยา - (ประคองสามี) โอ...เวรกรรมอะไรของเราหนอ

สูญเสียแห่งความเป็นเศรษฐีแล้ว ยังต้องเจ็บตัว เสีย

ทรัพย์ติดกายด้วยโจรอีก เราเหลือเสบียงอาหาร เพียง

เพื่อบำบัดความหิวระหว่างเดินทาง โจรโจรร้ายก็ยังแย่งชิง

เอาไป....(กับสามี) ลูกเอ๋ย พ่อของเจ้าคงอ่อนเพลีย

เพราะความหิวยิ่ง, เดินทางมาสามวัน ข้าวสุกแม่เมล็ดหนึ่ง

ก็ยังไม่ตกถึงท้อง.....

ภรรยา

ลูก

ภรรยาเองก็อิดโรย จะล้มหลายหนแต่แข็งใจเดิน

สามี - เมื่อเราไปถึงกรุงโกสัมพีนครแล้ว หวังได้หรือว่า โฉมเสกเศรษฐี
จะเป็นที่พักแห่งเราได้

ภรรยา - คนผู้นั้นเป็นสหายกันกับพ่อเจ้า

สามี - แต่ก็เป็นสหายที่ไม่เคยเห็นหน้ากันมาก่อน กล่าวคือ ต่างได้
ยินยิตศัพทซึ่งกันและกัน แล้วจัดส่งบรรณาการ เพื่อขอเป็น
ไมตรีต่อกัน.....โดยสัมพันธ์เพียงเท่านี้ ไหนเลยจะหวังพึ่ง
โฉมเสกเศรษฐีได้

ภรรยา - เราไม่มีแหล่งหวังได้อีก แม้อย่างไรก็ต้องไปสู่ทาน โฉมเสก...
หนทางจากนี้ไปเหลือไกลเพียงชั่วเดินถึงวันก็จะถึง

สามี - (มองพ่อ) แต่พ่อก็คงเดินต่อไปได้ไม่...ซาคิดว่า
เราพักให้ทานได้ดูแลเหนื่อยชั่วครู่ก่อน

ภรรยา - (ดูไปที่เพิง) ช่วยกันประคองพ่อเจ้าไปพัก ณ ที่นั่นเถิด.....

ทางประคองภัทรวดีไปสู่เพิง ถึงที่นั่นภัทรวดี

เห็นยาจกคนหนึ่งมา-กินข้าว ภัทรวดีหิวจัด

โม่เข้าไปจะแย่งกิน ยาจกยกข้าวหนี ภัททศิย์
ไขว่คว้า-เรียกหา (เศรษฐีขอทานจาก)

ภัททศิย์ - (เหนื่อยมากแต่หัวจิต) ข้าว...ขอ - ขอข้าวให้ข้ากินบ้าง
.....ข้าว.....ข้าว.....-

ภรรยา - (กับยาจก) แสดงอาการหวง)

ภัททศิย์ - (ครวญ) ข้าว...ขอ...ข้าว.....ข้าว

สามา - (สั่งเวช - ไหวยจาก) ไคโปรุดเถิดท่าน...บิดาข้าพเจ้า
ออกอาหารจนไม่อาจจะเค้นไคแล้ว ขอทานไคก็ออกแล้วแบ่งข้าว
นั้นแม่เพียงนึกหนึ่งเพื่อบุรีโลก

ยาจก - (ทำท่าจะให้ แต่ขยักไว้มือ)...ข้าก็ขอผู้นั้นมา ถ้าเจ้า
อยากไค ก็ควรไปขอเอาจากคนผู้นั้น

ภรรยา - ไครเล่าคนผู้นั้น

ยาจก - โยมสกุเศรษฐี

จาก ~~ยาจก~~ - ทิฆานทานผู้นั้น สละทรัพย์วันละพันเป็นทานแก่คนเดินทาง คนกำพร
และยาจกเช่นเรา.. ชายผู้มีหน้าที่แจกทาน ชื่อ มิตตกฏุมพี
เจ้าจงไปขอรับเอาจากคนผู้นั้น

ภรรยา - (กับสามา) สามาเอ๋ย เราคงได้ฟัง เศรษฐีโยมสกุแล้ว
ควยทานใจบุญ อมคนทั่วไปอันมิใช่สหายเช่นพ่อของเจ้า ก็ยังอาจ
ไคทาน.....เราไปสุทานโยมสกุกันเถิด

สามา - พ่อมีอาจเค้นไค เราจะไปไคอย่างไรเล่า

ภรรยา - (นึกไค - ห่อ - ถอนใจ)

สามา - ไหวเข้าไปขออาหารจากมิตตกฏุมพี มาก่อน ต่อพ้อไคกันมีกำลัง
แล้วจึงค่อยไป ณ ที่นั้น

ภรรยา - เจ้าเป็นลูกเศรษฐี เจ้าจะไปขอทานไม่ได้

สามา - แต่ความทะนงอยู่ ก็ไม่อาจช่วยให้เราอิม.....

ภรรยา - (จนใจ) เพื่อความจำเป็นเกิดขึ้นดังนี้ ก็ขอให้แม่ไปแทนเจ้าเถิด

สามา - ข้าเป็นลูกจึงควรบำรุงผู้ให้กำเหนิดประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง
ความสูงวัย และความทิวควยขาดอาหาร เป็นเหตุผลให้แม่ควร
อยู่ที่นั่น

ภรรยา - เจ้าก็หิวมิใช่หรือสามา...เราทั้งสามต่างก็อดอาหารมาดุจกัน

สามา - แม่กระนั้นข้าก็อยู่ในวัยเจริญ (เกาะ - วอนแม่) แม่จงอยู่
ควยพ้อเถิด...ข้าจะรีบไปนำอาหารมาเพื่อเรา....

ภรรยา - โหเอ๋ย...เราเป็นเศรษฐี แต่จะต้องไปขอทานเขากิน...

สามา - แม่อย่ากังวลควยความนั้นเลย....ข้าขอลาไปเดี๋ยวนี้

ภรรยา - (ชมชื่น) แม่ไม่อย่าให้เจ้าไปแต่จันทน์แก่ใจนัก..(ไหวฟ้า)

ขอพระผู้เป็นเจ้า จงคุ้มครองลูกข้าควย.....

สามาลูกขึ้นเดินช้า ๆ เข้าหากล่อง(เอาตัวปิดกลอง)

- กลายเป็น -

องก์ ๔

ฉาก ๔ โรงทาน

เวลา กลางวัน

ตัวละครและเครื่องแต่งกาย

๑. สามา ชุกเกิม ๒. มิตตกุฎุมพี ชุกหัวหน้าหาษ ๓. คนมาขอรับทาน มีทั้งชายหญิงมากมาย แต่งตัวแบบขอทาน
เปิดกล้อง

มือมิตตกุฎุมพี ตักข้าวในภาชนะใหญ่ ใส่ในภาชนะ

ของคนขอรับทาน (มีรูป ๆ คล้ายตาก อินเคีย

กินข้าวรวมกันในฉากใบเดียว แต่แบ่งกองเป็นส่วน ๆ

ตามจำนวนคนกิน ภาชนะที่คนขอทานนำมา อาจเป็น

ใบไม้หรืออะไรก็ได้ที่แบน ๆ)

คนขอทานแย่งกันเบียดกันวุ่นวาย สามาเข้า

- เข้าไม่ได้ เป็นทนายหน, ถูกคนโน้นเบียดที่

คนนี้เบียดที่, ลมครั้งหนึ่งกวาดจะลุกได้ก็แทบแย,

ห่อแท้ ในการนี้มิขอทานชายคนหนึ่งคอนข้างแข็ง

แรง เห็นสามาก็กังสรว (สมมติเป็นขอทาน -

๑)

สามาเดินตามหลังขอทาน ๑ เข้าไป

สามาได้เข้าแล้วออกไป มองหาขอทาน ๑

จะขอบคุณแต่ไม่เจอ สามาเดินไปพื้นเพรม

ภาพยังจับที่ความวุ่นวาย ถ่วงเวลาให้สามา

ไปเข้าฉากต่อ

- กลายเป็น -

องก์ ๕

ฉาก ๓ ทางเดินสายหนึ่งผ่านเพิงเล็ก ๆ

เวลา กลางคืน

ตัวละครแต่งเครื่องแต่งกาย

๑. สามา ๒. ภัททวคิย์ ๓. ภรรยา ชุกเกิมทั้ง ๓ คน

เปิดกล้อง

ภายในเพิง ภัททวคิย์นอนครางอย่างหวีไหย

ภรรยาปรนนิบัติตามแกน

เสียงคนขอแย่งกันอิงมี เบียดเบียดกันวุ่นวาย กุดลักกุดเล มิตตกุฎุมพี ตามค

ที่จะตักข้าวให้ก่อนว่า "ของเจ้าก็ส่วน" คนนั้นก็ตอบว่า ๑ ส่วน - ๒ ส่วน -

๓ ส่วน ตามสมควร ผู้ตักก็ตักให้ตามจำนวนขอ และพูดบอ ย ๆ "ใครกิน

คนเดียวรับเพียงส่วนเดียว ผู้โกงข้าขอแข่งให้ตกนรก"

ขอทาน ๑ - (กับสามา) เจ้าผู้ออนแองจงตามมาข้างหลังข้า.....

มิตตกุฎุมพี - (กับขอทาน ๑) ของเจ้าก็ส่วน

ขอทาน ๑ - ส่วนเดียว (รับแล้วออกไป)

มิตตกุฎุมพี - (กับสามา) ของเจ้าก็ส่วน

สามา - สามส่วน

มิตตกุฎุมพี - (ตักให้แล้วถาม - ตักให้คนต่อ ๆ ไป)

ภัททวคิย์ - (ครางควย) ..ข้า.. ได้ข้ามาหรือยัง...

ภรรยา - (มองคนทาง - ทว่าสามาเมื่อไรจะมาเสียที) คงเหลือ
ไม่นานลูกเราก็กลับพร้อมข้า..

ภัททวคิย์ - (ครางควย) ข้าหว..โอย..ข้ากำลังจะตายเพราะความหิว...

ภรรยา - (ร้อนใจนัก ลูกขึ้นเดินมองหาสามาแล้วรำพึง) ..ตะวัน
ตกดินแล้ว เหตุไฉนสามายังไม่กลับ

ภรรยาของสามมีเห็นสภาพนั้นแล้วร้อนใจ

ตัวเองก็หิว แต่ความรัก - ห่วงสามมีนั้นมากกว่า

ไต่ย็นเสียงสามมีคราง ก็ปวดร้าวใจตัวเองยิ่ง หลังจาก

งุ่นง่านอยู่พักหนึ่งแล้ว มองไปเห็นสามา

ภรรยา - (เห็นสามา - ก็ใจ) สามา...สามา...(กับสามมี) ลูกเรากลับ
มาแล้ว.....

สามาเข้ามาภรรยาออกไปรับ

๑๐๐

ภททวคีย - (ตะกตะ) ข้า.....ข้า

สามา - (กับแม่) ข้าได้ข่าวมา สามส่วนเพื่อเราสามคน

ภททวคีย - (เสียงสอมาจากในเพิงซึ่งเมื่อภรรยาและสามาได้ฟังแล้ว
กินข้าวไม่ลง).....ข้า.....ได้ข่าวมาหรือเปล่า

สามานำภาชนะใส่ข้าว ไปวาง ภททวคีย

งก ๆ เงิน ๆ ลูกขึ้น นั่งยังไม่ทันทรงตัว

ก็เบิบบ้างกินอย่างมูมมาม กินส่วนของตัวหมด

ยังไม่หายหิว - จะเบิบบ้างของสามา

- ยั้งมือ (แสดงว่านึกถึงคนอื่นเหมือนกัน)

สามาเห็นคังนั้นกพุดเสียสละ ภรรยาของ - เข้าใจ - เชิญท่านกินอีกเถิด ข้าไม่รู้สึกหิวเลย....

(เพราะรู้ว่าลูกหิว) ภททวคียขึ้นค้นลังเล..

จะพูดว่า "ไม่เอา" แต่ความหิวทำให้ไม่พูด

เบิบบ้างส่วนที่ ๒ จนเกลี้ยงแล้วยังแสดงว่าไม่อิ่ม

ภรรยาจึงพุดเสียสละ

ภรรยา - ข้าก็ไม่หิว อาหารส่วนที่เหลือนั้น จงเป็นของท่านเถิด

ภททวคีย - (ลังเล)

ภรรยา - (พุดเท็จ) ท่านอย่าได้กังวลด้วยข้าเลย...

ภททวคียกินอาหารส่วนของภรรยาจนหมด..

สักครู่หนึ่งซักแน่นท้อง ...ปวดท้อง - นอน

บิควครวญคราง

ภททวคีย - (กินหมดแล้ว - ปวดท้อง ร้องโวยวาย)

ภรรยา - (ตกใจ) ท่านภททวคีย ..ท่านเป็นอะไรไป..ท่าน..

สามา - (ตกใจควย) พ่อ... พ่อข้า..

ภททวคีย - (ก้นหนักร้องครั้งสุดท้าย - ตาย - เจ็บบ งงท้องแตก)

ภรรยา - (จับตัวถาม เพราะยังไม่รู้ว่าตาย) ท่านเป็นอะไร...บอกข้าซิ,
การไถ่ทำให้ท่านร้องคังนี้..ท่าน (รู้ว่าตาย - ตกใจ)...
ท่าน...(ร้องไห้โฮ)

สามา - (ตกใจ)...พ่อ...(คัง) พ่อ..

ภรรยา - (ร้องพลาง) พ่อของเจ้าสิ้นใจตายเสียแล้ว

สามา - (ผงะ - ยกมือทั้งสองขึ้นตะปอก พุดไม่ออก)

แม่, ลูกร้องไห้ ทั้งภาพให้ความรู้สึกแก่คนดู

สักครู่ จึง เลื่อนกลองเข้า

ดนตรีเสียดแทงความรู้สึกและโหยหวน

- ผ่านภาพภรรยาและสามาไปที่ภัตตาคาร

แล้วแพนมาที่ภาชนะเปล่า

- กลายเป็น -

องค์ ๖

ฉาก ๔ โรงทาน

เวลากลางวัน

ตัวละครแต่งเครื่องแต่งกาย

ชุดเดียวกับองค์ ๔

เปิดกลอง

(จากภาพภาชนะเปล่า - ภาพสุดท้าย

ขององค์ที่ ๕ กลายเป็น)

ภาชนะในมือคนรับทาน เห็นข้าวถูกตักใส่

ถอยกลองออก เห็นมุตตกภูมิพี เป็นคนตัก

มีช้อนทานอื่นรับและร่อนว้ายแบบองค์ ๔ ต่อมา

เห็นช้อน ๑ เดินแทรกเข้า สามาเดินตามหลัง

มุตตกภูมิพี - (กับช้อน๑) เจ้าต้องการกี่ส่วน

ช้อน ๑ - ส่วนเดียว

มุตตกภูมิพี - (ตักให้ - ช้อน ๑ รับแล้วไป กับสามา) เจ้าต้องการกี่ส่วน

สามา - สองส่วน

มุตตกภูมิพี - (มองหน้า - จะพุก แต่ไม่พุก - ตักให้)

สามารับทานแล้วเดินออก

- กลายเป็น -

องค์ ๗

ฉาก ๓. ทางเดินสายหนึ่งผ่านเพิงเล็ก ๆ

เวลา กลางวัน

ตัวละครแต่งเครื่องแต่งกาย

๑. สามา ๒. ภรรยา ชุดเดิม

เปิดกลอง - ที่หลุมฝังศพภัตตาคาร

(เอาผ้าคืบคลุมฝัง หรืออะไรก็ได้ทำเป็นรูป

หลุมฝังศพ - ยกมาตั้งเพิ่มเข้าไปในฉาก)

ภรรยานั่งนิ่งอยู่ปลายเท้า (หลุม) เห็นคราบ เสียงดนตรีชวนเศร้าใจ

น้ำตาอาบหน้า สามาเห็นแม่ - เดินเข้าไปหา,

นั่งลง - วางอาหารข้าง ๆ พยายามข่มความเศร้า

...พอจะถึงกองข้าว มีดตก —
 พุบหน้า (กำลังจะตาย) สามา
 ตกใจเข้าประคอง — พร้า

เมื่อสามารำพึงถึงคำพูดที่ซึกเส้นใต้
 ภรรยา...คอดก.....ตาย

สามาเล่นควมรู้สึก...ค่อยๆ
 วางศพแม่...นึกถึงชีวิตของตน..
 ไปถึงจันทร์ทต — ช้วนภาพ —
 จันทร์ทตในสวน (องค์ ๑ ฉาก ๑)
 พก

ภาพซ่อนจางหายไป

สามามองหลุมศพพ่อ

สามามองศพแม่

กลอง คอย ๆ เลื่อนเข้าโคลสหน้าเต็ม

สามาน้ำตาไหล
 เห็น

— กลายเป็น —

องค์ ๔

ฉาก ๔ โรงทาน

เวลา กลางวัน

ละครและเครื่องแต่งกาย — ชุกเดียวกับองค์ ๒

กลอง

ใกล้ปานกลาง เห็นความวุ่นวายในโรงทานเหมือนเกม เดินกลองออกเห็นเต็มฉาก

สามาถือภาชนะเกมเดินเชื่อง ๆ เข้ามาชวดทาน ๑ เห็นเข้าไปพุกก่าย

ชวดทาน — เจ้าตามหลังข้าโดยเร็ว (เดินนำ)

มิตตกฤณพี — (กับชวดทาน ๑) เจ้าต้องการกี่ส่วน

สามา — แม่...แม่

ภรรยา — (อาปากจะพุด แต่พุดไม่มีเสียง)

สามา — แม่...แม่อย่าทิ้งข้าไปอีก... เมื่อข้าต้อง เสียจันทร์ทตชายผู้หวัง
 เอาเป็นสามีที่พึ่ง ข้าก็ยังอุ้มใจอยู่ว่า ยังมีพ่อแม่เป็นหลักชีวิต...
 เมื่อสิ้นพ่อข้าร้องไห้จนน้ำตาเป็นสายเลือด แต่ก็ยังประวังชีวิต
 อยู่ต่อไปด้วยมีแม่...แม่ เป็นที่พึ่งสุดท้ายของข้า...แม่คงอยู่
 กับลูกของแม่...อย่าทิ้งให้ข้าอยู่คนเดียว...ข้าไม่เจนนกชีวิต
ไม่มีที่พึ่งอื่นอีกแล้ว...ข้ากลัว...ข้าว่าเหว...แม่อย่า
 ทิ้งข้า (เห็นแม่ตาย — ร้องไห้หนัก) ...แม่.....

เสียงดนตรีประเภทปี หรือ ขลุ่ย มีท่วงนองชวนเศร้าแบบ "ข้าไทย "

(ปีพาทย์ไม้นวม) หรือ ขรนิกรรแสงของไทย เป็นแบบกราวน

จันทร์ทต — ข้าและพ่อจะกลับจากเวสาลีถนนเพื่อเตรียมงานวิวาห์แห่งเรา
 คอดรุ่งวันเพ็ญ เกื่อนอาสาพพพเห็นแสงตะวันปรากฏบนขอบ
 ฟ้าเบื้องตะวันออก ข้าและชบวนจะมาถึงบ้านนาง — แล้วรับตัว
 นางไปเป็นภรรยาผู้ชีวิตของข้า...คอดช้านะสามา...คอดวัน
 ที่เราจะได้อยู่รวมกันชั่วชีวิตกับ...

เสียงภททกีย — สามาลูกพ่อ...แม่จันทร์ทตจะตายจากเจ้าไปแล้ว พ่อก็ยังอยู่เป็น
 ที่พึ่งแห่งเจ้า...พ่อจะบำรุงเจ้ามิให้อนาทร...

เทพเสียงภรรยา — เมื่อเราสิ้นทรัพย์ ข้าทาส บริวารของเราที่สิ้นไป ทอไปนี้เราจะ
 อยู่ตามลำพัง พ่อ — แม่ — ลูก...ลูกเคย,แม่จะเป็นที่พึ่งของ
 เจ้า เมื่อเจ้าร้องไห้ แม่จะเป็นผู้เช็กน้ำตาและปลอบเจ้า...

ภาพใกล้ปานกลาง เห็นความวุ่นวายในโรงงานเหมือนเดิม เดินกล้องออกเห็นเต็มฉาก
 สามีถือภาชนะเดิมเดิมแข็ง ๆ เข้ามาขอทาน ๑ เห็นเข้าไปพูดด้วย

ขอทาน ๑ - เจ้าตามหลังข้าโดยเร็ว (เกินหน้า)

มิตตกุฎุมพี - (กับขอทาน ๑) เจ้าต้องการกี่ส่วน

ขอทาน ๑ - ส่วนเดียว

มิตตกุฎุมพี - (ตกใจ...กับสามี) เจ้าต้องการกี่ส่วน

สามี - ส่วนเดียว

สามีเกิดมาไม่เคยถูกใครคำหยาบคายเช่นนี้
 จึง "เหมือนต้องประหารด้วยหอกที่อก และ
 เหมือนรคว่าน้ำค้างที่แปล" ขอทานอื่น ๆ
 ไต่ปิ้งดังนั้นก็ทำเสียง แอ้ ฮ่า คำทอสามาลัน
 เสียงคำทอและเสียงคำของมิตตกุฎุมพีนั้นทำให้

มิตตกุฎุมพี - (ไม่ตกใจโกรธเกรี้ยวขึ้นมาทันที - ชี้น้ำคำ) จงนิมิตหายเด็ก
 หุ้ญญ้อย ข้าจำหน้าเจ้าได้นะ วันแรกเจ้าขอรับ ๓ ส่วน
 วันที่ ๒ เจ้าขอรับ ๒ ส่วน ที่เจ้าจงการมากังนั้นด้วย
 ความโลภ จะกะละ และโกง... ได้ไปมากคงกินไม่หมดละ
 วันนี้จึงได้รู้จักประมาณทองขอรับเพียงส่วนเดียว

สามาพูดอะไรไม่ถูกในชั้นต้น ภาพจับที่สามา
 แสดงความรู้สึก - เสียใจจนปากคอสั่น
 (คำคำทอไปตามที่ซัดเส้นใต้ไว้) ..กระเทือน
 ใจยิ่งนัก เป็นนานกว่าจะยกมือขึ้น ๆ ไหวมิตตกุฎุมพี
 และพูด "โปรดยาคำข้าเลยนาย"

(ทั้งระยะพูดครั้งนี้ คำทอสามานาน ๆ)

สามา - โปรดยาคำข้าเลยนาย.. โปรดยาคำข้าเลย

มิตตกุฎุมพี - คนไม่มีความละอายแก่ใจเช่นเจ้าควรด้วยการสาปแช่ง...
 ข้ากล่าวแล้วว่าผู้โกงจะแข่งให้ตนรอก

สามา - ข้าไม่ได้โกง....

มิตตกุฎุมพี - ที่เจ้าขอรับ ๓ ส่วน วันก่อน ๒ ส่วน ส่วนวันวานนั้นแหละโก-

สามา - นายอย่าเข้าใจข้าผิด

มิตตกุฎุมพี - เจ้าขอรับเพียงส่วนเดียววันนี้ ด้วยประมาณทองแล้วไซหรือไม-

สามา - ข้ารับส่วนเดียวเพื่อตนผู้เดียว

มิตตกุฎุมพี - ก็แล้วที่เจ้ารับ ๓ ส่วน และ ๒ ส่วนเล่า

สามา - ในวันก่อนข้าขอรับ ๓ ส่วน ก็ด้วยยังมีพ่อและแม่อยู่ ที่ข้าขอรับ
 ๒ ส่วน วันวานด้วยเหลือแต่แม่ มวันนี้เหลือข้าผู้เดียว ข้าจึง
 ขอรับทานจากท่านเพียงส่วนเดียว

มิตตกุฎุมพี - (ชักสนใจ - เน้นใจ) พ่อและแม่เจ้าไปแห่งใดเสีย....

สามา - พ่อข้าหิวยิ่ง กินอาหาร ๓ ส่วนคนเดียวจึงเกิดอาพาธ
 ถึงแก่ชีวิต

มิตตกุฎุมพี - และแม่ของเจ้าละ

สามา - แม่ข้าหิวดุจกัน พ่อจะไต่กินอาหารก็ชิงสิ้นชีวิตเสียก่อน.....

ขอทานไต่ฟังความจริงที่สามาพูดก็เงยบกริบ -
 เห็นใจ

มิตตกุฎุมพี - (สงสารจับใจ) โอ...ข้านี้ปากเลวแท้ เจ้าเคราะห์ร้าย
 มากนัก ควรที่ข้าจะสงสาร และช่วยบรรเทาทุกข์ กลับข้าเดิม
 ข้าขออภัยต่อเจ้า....

สามา - ข้าไม่ถือโทษแก่ท่าน

มิตตกุฎุมพี - เจ้าผู้มากด้วยกตัญญูชื่อใด

สามา - สามา...เป็นชื่อข้า

มิตตกุฎุมพี - เจ้าไม่มีพ่อแม่อยู่เป็นที่พึ่งแล้วและเป็นหญิง อย่าได้จรจกใน
คนเกี้ยวเลย จงอยู่ด้วยข้า...ข้าจะรักและเลี้ยงเจ้า
เยี่ยงบุตร

สามาเห็นน้ำใจ ทูลลงอาบมือทั้งสองและเท้า

มิตตกุฎุมพีแล้วยกมาแตะที่หน้าผากตน (แสดงความ

เคารพแบบลูกกับพ่อ) มิตตกุฎุมพีประคองสามาขึ้น สามา - ข้าขอบใจท่านยิ่งและจะยกท่านเป็นบิดา...

(แสดงความปรารถนาร่วมอย่างพ่อลูก)

- เลื่อนออก -

แทรกโฆษณาครั้งที่สอง

ฉาก ๕

ฉาก ๕ โรงทาน มีรั้วกันทำเป็นทางเดินไปมาทางหนึ่ง, ออกอีกทางหนึ่ง

เวลา กลางวัน

ตัวละครและเครื่องแต่งกาย ชุมนเวียนมาถึง ๕ (แต่เหตุการณ์เกิดขึ้นขณะเวลา)

เปิดกล้อง

เห็นชอทานเรียงแถวกันเข้าไป (เพราะประตูเข้านี้กับ

ให้เข้าใกล้ละคน) รับทานจากมิตตกุลุมที่ ไก่รับแล้ว

เดินออกอีกทางหนึ่งดูเป็นระเบียบเรียบร้อย - ไม

เอะอะโกลาหลกึ่งกลอน ชอทาน ๑ เดินเข้าคนสุดท้าย

(คำถาม "เจ้าต้องการกี่ส่วน" คำตอบเท่านั้นเท่านั้น

ส่วน ยังใช้อยู่ตามเดิม ชอทาน ๑ กับมิตตกุลุมที่

ภายหลังถาม - ตอบกันแล้ว จึงเริ่มบทเจรจา)

ชอทาน ๑ - ข้าแทนฯ ความเรียบร้อยกันเกิดขึ้นนี้ นาคัสธรรมย์นัก ครา
ก่อนผู้คนที่รับทานต้องแย่งกัน เปียกกัน โกลาหลและเสียง
ก็ดังถึง...

มิตตกุลุมที่ - (ชี้ที่รั้ว) สิ่งนี้ นำความเรียบร้อยมาให้...

ชอทาน ๑ - ข้าไกรถมานานานแล้ว แต่โอกาสไม่อำนวย

มิตตกุลุมที่ - เจ้าจะถามการใดอีกข้า

ชอทาน ๑ - (ชี้รั้ว)...สิ่งนี้เกิดขึ้นได้ด้วยความดีของนายหรือ

มิตตกุลุมที่ - ด้วยความดีของสามา บุตรบุญธรรมแห่งเรา

ชอทาน ๑ - สามา...(ยิ้ม)...

มิตตกุลุมที่ - นางชื่อสามา แต่เพราะนางเป็นผู้สร้างรั้วนี้ นางจึงได้ชื่อ
ใหม่ สามาวดี

ชอทาน ๑ - (รำพึง) วก็ ก็คือ รั้ว

มิตตกุลุมที่ - ถูกของเจ้าแล้ว วก็คือรั้วและสามาวดีก็เกิด สามาผู้สร้างรั้ว

ชอทาน ๑ - ข้าขอสรรเสริญนาง...และเป็นกุศลของนางยิ่งที่ได้ช่วย
ทาน...

มิตตกุลุมที่ - สามาวดีไม่ได้อยู่กับข้าแล้ว

ชอทาน ๑ - (ซังก - จะถาม แต่ยังไม่ทันถาม)

มิตตกุลุมที่ - โสสกเสรมรู้รักที่ซ่งสามาและกลายเป็นสหายกันกับท่าน
ภักทวดีผู้มีใจของนาง โสศ กรจึงขอสามาไปจากข้า เพื่อ
ความเป็นบุตรบุญธรรมแห่งตน

ชอทาน ๑ - ถ้ากระนั้นบัดนี้ สามาวดีก็คงอยู่ด้วยท่านโสสก

มิตตกุลุมที่ - ท่านโสสกปรนสุขแทนนางโดยให้หญิง ๕๐๐ คนเป็นบริวาร...
แต่สามาวดีหาได้อยู่ด้วยโสสกเสรมไม่แล้ว

ชอทาน ๑ - (งงใหญ่) ความที่นายกล่าวข้าจึงแถลงไว้...สามาวดีมี

ไปแห่งใดอีก

มิตถกฤณที - นางมีไก่อนี้...แต่...

ขอทาน ๑ - ข้าไกรทรามขาวของนาง นายจงเล่าสู่ข้าไก่อวัยเด็ก

มิตถกฤณที - ณ วันนักขัตฤกษ์ สามารถเฝ้าล้อมด้วยบริวาร ๕๐๐ คนไปสู่
แม่น้ำ และอาบนํ้า...พระเจ้าอุเทนทอดพระเนตรเห็นก็สึเน
หาสามารถและส่งสาส์นไปสู่ขอจากท่านโสมสกลโคบาลัน ท่าน
โสมสกลและภรรยาทวงบุตรบุญธรรมแห่งตน จึงมิให้ พระเจ้า
อุเทนก็เร่งเฝ้าถวายคำนาจากนักรบ ท่านโสมสกลและภรรยายัง
ชักชวนภรรยาปลงใจยอมถวาย-แล้ว แต่สามารถก็ไม่ปรารถนา
ให้ผู้มีคุณแทนเกิดกร่อน จึงขอไปถามราชประสงค์

ขอทาน ๑ - มิตถกฤณทีสามารถถวายพระเจ้าอุเทนหรือ

มิตถกฤณที - ใช่แล้ว...พระเจ้าอุเทนยกปราสาทให้สามารถที่ถวายบริวาร
๕๐๐ คนหลังหนึ่ง ให้นางวาสุธัตถา ถักรมเหสีองค์ที่ ๒
ยกปราสาทหลังหนึ่ง และให้นางมาคันทียา มเหสีองค์ที่ ๓
ยกปราสาทอีกหลังหนึ่ง

ขอทาน ๑ - สามารถถวายพระเจ้าอุเทนเป็นสุขหรือ

มิตถกฤณที - ข้าไม่แจ้งขอ...จึงไต่ถามพระผู้เป็นเจ้า จงประทานพร
แก่นาง ขอให้พระเจ้าอุเทนจงเป็นที่ตั้งอันถาวรแห่งนาง...

ขอทาน ๑ - (ให้พระเจ้า) ขอพระผู้เป็นเจ้าจงช่วยคนก็เปี่ยงสามารถ
ให้จำเริญสุขเด็ก...

เลื่อนออกที่ภาพขอทาน ๑ ให้เทวดา

- มี

กลายเป็น -

องค์ ๑๐

ฉาก ๔ ราชอุทยานของพระเจ้าอุเทน

เวลา กลางวัน

ตัวละครและเครื่องแต่งกาย ๑.พระเจ้าอุเทน แต่งอย่างนักรบ ๒.มาคันทียา แต่งอย่างถักรมเหสี ๓.นางจิตปการก
หนึ่งซุก ๔.ราชบุรุษ ๖ คนสวมชุดโศกหนึ่ง ชื่อ " โกวินทร์ " นิสัยคนท้อแท้ - แด ๕.นางกาดิ
และนางข้าหลวงของมาคันทียา ๓ คน

เปิดกล้อง

เสียงดนตรีสำหรับการบรรยาย

เริ่มที่ เท้า แล้วจับภาพในลักษณะต่าง ๆ โกวินทร์

ตามความหมายที่ผูกกับเห็นถาวร ขณะนั้นพระเจ้าอุเทน

ทรงสรวลพระอิริยาบถอยู่ตามลำพังกับราชบุรุษคนสนิท

(ยังไม่มี โกวินทร์) เมื่อกระษัตริย์ แสดงความท้อแท้

- โกวินทร์เข้ามาเฝ้า - ท้าความเคารพตามธรรมเนียม

อุเทน - จงกล่าวพระของเจ้าเด็กโกวินทร์

โกวินทร์ - ข้าแค้นมาราษฎร์เป็นสมมุติเทพ มิตถกฤณที -

- ดรหัง สัมมาสัมพุทโธ ไก่เสด็จจากพระเชตวัน เมืองสาวัตถี
มาพบพระพักตร์มาสู่โกสัมพีแล้ว

อุเทน - เรื่องของพระสมณโลกม - เกี่ยวกับไร้วายเรา...

โกวินทร์ - เมื่อพระสมณโลกมเสด็จสู่สาวัตถี พระเจ้าป. เสนทิ ทรง
นิมนต์พร้อมด้วยภิกษุอื่นหนึ่งพันรูป ถวายทานถวายพระพักต์
๗ วัน

อุเทน - พระสมณโลกมมาสู่โกสัมพี เมืองเรากลับภิกษุอื่น

โกวินทร์ - สามเศียรผู้... ในเมืองเรา อันประกอบด้วยไฟสกล
เศียรผู้ สร้างวิหารโฆสิการาม, กุกกุฏเศียรผู้สร้างวิหาร
กุกกุฏาราม, ปาวาริกเศียรผู้สร้างวิหารปาวาริการาม...
สามเศียรผู้ถึงกล่าวนี้ สร้างวิหารเสร็จแล้ว จึงให้นายช่าง
มาลาซื้อ สุนะ เป็นอุปัฏฐากและนิมนต์พระสมณโลกมกับสาวก
มาเฝ้าประทับ, อาศัยและแสดงธรรม... ข้าพระองค์โดย
ตำแหน่งมหาอมตย์ จึงกราบทูลถวายนี้เพื่อทรงทราบและ
พิจารณาโดยควร...

เลียงมกคันธิยา - (ชัก) แทนมอฉันโดยตำแหน่งอัครมเหสี ขอกราบทูล
พระองค์ว่า... ไม่ควรแม้แต่ชื่อของมหาสมณผู้นั้น ที่จะให้ดวง

มกคันธิยา, ออกมาตามด้วยนางกาลิและนางข้าหลวงอื่น มาถึงโกสัมพี

๒ - ๓ กน

อุเทน - มกคันธิยา... ไฉนนางกล่าวดังนั้น

มกคันธิยา - หม่อมฉันกล่าวโดยบังเอิญใจจงรักภักดีต่อพระองค์เป็นที่ตั้ง...
สมณะโลกมนั้น อาศัยความเป็นบวรวิเศษ ปลูกความนิยมคน
เพื่อหวังอำนาจราชศักดิ์ภายหลัง...

โกวินทร์ - พระนางกล่าวหาพระสมณโลกมฉกรรจ์นัก ก็เมื่อครั้งยังเป็น
เจ้าชายสิทธัตถะอยู่ในศากยวงศ์กันสูงยิ่ง แม้ความเป็นมหา
จักรพรรดิก็ยังไมยินดีที่จะพึงรับแล้ว... เหตุใดจึงจะทวงใช้
ความเป็นบวรวิเศษตลอดกลางถนนเพื่อหวังอำนาจราชศักดิ์เพียง
ชั่วดี

มกคันธิยา - ท่านเป็นพวกสมณโลกมจึงกล่าวความเข้ากัน

โกวินทร์ - หามิได้... ข้าพระองค์กล่าวความโดยเห็นการ

มกคันธิยา - (อุชเชาะอุเทน) ดาตตรงทั้งคำของอนาถีย์ชราผู้ม้วยเลย
... เชื้อหม่อมฉันผู้นี้เป็นอัครมเหสีของพระองค์ก็กล่าว.....
..รับสั่งห้ามมิให้สมณโลกมมาสู่โกสัมพีอีก... รับสั่งให้พระองค์

อุเทน - ความทั้งหลาย ก็ชั่วระ การใดเรายังไม่แจ้ง... ขอเวลาให้
เราพิจารณาก่อน... ขอโทษนะ มกคันธิยา เรามีกิจจะต้องไป
ปฏิบัติ (ออกไป)

พระเจ้าอุเทนออกไป ราชบุรุษตาม มกคันธิยามอง

- อีกลัก นางกาลิเดเข้าไปหา

มกคันธิยา - (อมยิ้มแล้ว) ...สมณโลกม - ...ก็...

— ข้าจะไม่ยอมให้ท่านอยู่ในโกสัมมที่

กาลิ — อีกาลิคนี่ มีการโคทจะรับใช้พระนางได้...

มากันติยา -- (กับกาลิ)...ข้ายังไม่คลายแค้นที่สมณโลกมกลั่นแค้นข้า...
(นึกถึงความหลัง)...เมื่อครั้งที่ข้าอยู่กับบิดามารดาในแคว้น
กुरु บิดาของข้าได้เห็นสมณโลกมก็พิงใจ พาข้าไปพบเพื่อน
ให้เป็นภรรยา... ข้าขณะนั้นสาวและสวย ชายทั้งหลาย ที่
แคว้นกुरु ใฝ่ปรองในข้ายิ่ง แต่...สมณโลกม กลับไม่ตก
การข้า.....เท่านั้นยังไม่พอยังประจานความงามแห่งเรือน
ร่างของข้าอีกว่า เค็มไปด้วยบุตรและภริยา(กะ - รี - สะ)
กันเห้มนและสกปรก...ไม่ปรารถนาจะถูกต่อข้า แม้กายเฝ้า
...ข้าเจ็บ - ข้าจำและข้าพยายาม... ..บิดา มารดาข้า
หลงสมณโลกม พาข้าไปฝากไว้กับญาติผู้เยาว์ แล้วจากไปมาช
กับพระบรมศาสดาผู้นั้น คนผู้เยาว์นำข้ามาถวายเป็นภริยา
ของพระเจ้ากุกุเท...หลายปีแล้วนะ แต่ความแค้น
แค้นที่ข้ามีต่อสมณโลกม ยังไม่หมดสิ้นไป.....

กาลิ — อีกาลิก็แค้นถวายพระนาง.....

มากันติยา — กาลิ เจ้าจงนำทรัพย์สินของข้าไปจ้างชนวรรณะสุตรอันต่ำชั้น
และกระหายทรัพย์ทั้งชาย หญิง ให้ค่า บริภาษสมณโลกมผู้เฒ่า
มาสู่เมืองให้เจ็บ และหนีออกจากเมืองไปในที่สุด.....

กลอง เกล็นเข้าโอดสมากันติยา

เห็นความทุกข์ในสีหน้า

— เลื่อนมอดก —

เวลากลางวัน

ตัวละครและเครื่องแต่งกาย ๑. ฉามาวาคี ชุดจักรมเหสี (อยู่กับวัง) ๒. นางกอม (ชุดมหรสพ)
ชุดนางทาสี ๓. สิริมมา ชุดนางข้าหลวง ๔. มีนางข้าหลวงอื่นอยู่งานอีก ๒ คน

เปิดฉาก

กอดไม้ในมือนางกอม - เห็นนางกอมเดิน
(หาทางไม่น่าไว้วางใจ) เข้ามา ผ่านสิริมมา

สิริมมา - (กอดไม้) เห็นนางกอมเดิน
กอดไม้ก็ใจชื้นมาจากนายขุนนางราชการ
ถวายเงิน ๘ กหาปณะ

นางกอม - พระราชาพระราชทานเงินวันละ ๘ กหา-
ปณะ ใ้เป็นค่าจ้างกอดไม้ถวายพระนมเจ้า
ฉามาวาคี เป็นการประคับประคอง ข้าพเจ้าก็
ซื่อสัตย์ถวายทุกวันถวายจำนวนเท่ากันนี้...

นางกอมเดินผ่านสิริมมาไปถวายกอดไม้ ฉามาวาคีซึ่ง
อยู่ใกล้ๆ มุมหนึ่ง สิริมมามองนางกอมอย่างไม่เชื่อใจ...
ฉามา กอนี้หน้าตาออกถึงความหมั่นหมองเป็นทุกข์
ไม่ใคร่พูด

~~นางกอม - (ถวายกอดไม้ฉามา) หมั่นหมองซึ่งกอดไม้มา
เพื่อพระนมเจ้าแล้ว...
ฉามา - (รับ).....~~

นางกอมเดินออกไปทางหน้าโรง - เจ้ากัณธิ
กัณธ (เป็นภาพโกนาคิน)

----- ตัดไป -----

เวลา กลางวัน

ตัวละครและเครื่องแต่งกาย ๑. มาคันธิยา ชุดอยู่กับวัง ๒. นางกาดิ ชุดเดิม ๓. นางข้าหลวง ๓ คน
อยู่เวรปรนนิบัติ

เปิดฉาก

มาคันธิยาอุ้มข้าวเจ้ากับนางกาดิ ที่ไ้คนไป
ทำงานไม่สำเร็จ

มาคัน - (อุ้มข้าว) เพราะอะไร ... เพราะอะไร
สมเด็จพระเจ้าให้ท้าวแสนแก้วนั้นมากกว่าข้า
มันจึงได้เลือกข้า บริภาษ

หมายเหตุ ฉาก ๖ - ๗ อยู่ติดกันเกือบเป็น
ฉากเดียวกัน ถ้าไม่มีฉากนี้ เพราะฉะนั้นการกั
ภาพ และไม้มุมรับเสียงจึงทำได้ทันที - โถยวิธี
แสดงอยู่ตรงขอบ ฉากจากองค์ ๑๒ เป็นฉากไป จะ
เห็นว่า ๗ กับฉากอื่น ... ของการเร่งเวลา.

กาดิ - ข้ามิได้กระนางเจ้า
มาคัน - ก็แล้วด้วยกลใจเจ้า... สมเด็จพระเจ้า
เจ้าด้วยคำกล่าวจุกกับท้าว
กาดิ - ข้ามิได้